

Briuselis, 2019 10 14
COM(2019) 468 final

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI
dėl Įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių programos tarpinio vertinimo

{SWD(2019) 374 final}

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

dėl Įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių programos tarpinio vertinimo

I. ĮVADAS

Įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių (MVĮ) programa (COSME) – tai Sąjungos programa, kuria siekiama didinti įmonių konkurencingumą ir tvarumą, skatinti verslumo kultūrą ir MVĮ steigimą bei augimą. Ja padedama įgyvendinti bendrus strategijos „Europa 2020“ tikslus pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo srityje, kartu siekiant užtikrinti kuo didesnę sąveiką su kitomis ES programomis, pavyzdžiui, programa „Horizontas 2020“, ir Europos struktūriniais ir investicijų fondais (ESI fondais).

Kaip nustatyta COSME reglamente¹, Komisija atliko tarpinį programos vertinimą, kad įvertintų jos aktualumą ir pridėtinę vertę, jos įgyvendinimo veiksmingumą ir efektyvumą bei suderinamumą su kitomis ES programomis.

Šioje ataskaitoje apibendrinami atliekant vertinimą nustatyti faktai, pateikiamos išvados ir nurodoma įgyta patirtis. Prie jos pridodamas išsamus tarnybų darbinis dokumentas.

II. PAGRINDINIAI FAKTAI

Programa COSME pakeičiama Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa (KIP)², kuri buvo įgyvendinama 2007–2013 m. ir kurios biudžetas siekė 3,6 mlrd. EUR³. Šia programa siekta padidinti našumą, sustiprinti inovacinius pajėgumus ir prisidėti prie tvaraus augimo. KIP sudarė trys „ramsčiai“: Verslumo ir inovacijų programa (VIP), Informacijos ir ryšių technologijų politikos rėmimo programa (IRT-PRP) ir programa „Pažangi energetika Europai“.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu pagal IRT-PRP ir PEE vykdyta veikla buvo perkelta į programą „Horizontas 2020“, o pagal VIP vykdyta veikla iš esmės perkelta į programą COSME.

VIP sudarė apie 60 proc. KIP biudžeto. Įgyvendinant VIP buvo remiamos MVĮ galimybės gauti finansavimą, Europos įmonių tinklas (toliau – EJT), programa „Erasmus“ jauniems verslininkams, MVĮ intelektinės nuosavybės teisių pagalbos tarnybos, taip pat veikla, kuria siekta skatinti verslumo kultūrą ir gerinti pagrindines sąlygas ES veikiančioms MVĮ. Programoje COSME nebuvo pateikta jokių nuorodų į inovacijas, tačiau ypatingas dėmesys skirtas turizmui⁴.

Poveikio vertinime⁵, pridėjame prie pasiūlymo dėl COSME reglamento⁶, nustatyti šie rinkos trūkumai: sunkumai, kuriuos patiria MVĮ siekdamos gauti finansavimą; nedidelis steigiamų verslo įmonių skaičius ir prasti veiklos rezultatai; menkas verslumas; startuoliams ir augimui nepalanki verslo aplinka; problemos, dėl kurių kyla kliūčių pramonės specializacijai ir sektorių konkurencingumui; nedidelis MVĮ tarptautinimas Europoje ir už jos ribų.

¹ Reglamentas (ES) Nr. 1287/2013.

² 2006 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas [Nr. 1639/2006/EB](#) dėl Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos įsteigimo (2007–2013 m.).

³ COM(2005) 121.

⁴ Išsamus KIP ir COSME palyginimas – Fanny Lajarthe (2012), KIP ir COSME skirtumai ir panašumai. Informacinis pranešimas (angl. *Differences and Similarities Between CIP And COSME: Briefing Note*), IP/A/ITRE/2012-14.

⁵ SEC(2011) 1452 galutinis.

⁶ COM(2011) 834.

Šiems klausimams spręsti buvo skirti bendrieji ir konkretūs programos COSME tikslai. Tinkamiausia galimybė pasiekti šiuos tikslus buvo pagal programą COSME tęsti visą VIP veiklą (2,2 mlrd. EUR), išskyrus inovacijas (apie 600 mln. EUR). Programos COSME finansinis paketas 2014–2020 m. laikotarpiui yra 2,3 mlrd. EUR.

Programą COSME Europos Komisijos (EK) vardu daugiausia įgyvendina Europos mažųjų ir vidutinių įmonių reikalų vykdomoji įstaiga (EASME), išskyrus finansines priemones, kurias EK vardu įgyvendina Europos investicijų fondas (EIF). Programoje taip pat gali dalyvauti trečiosios šalys, ES nepriklausančios šalys, Europos šalys⁷.

III. DABARTINĖ ĮGYVENDINIMO PADĖTIS

Kaip matyti iš laikotarpio vidurio vertinimo, programos COSME biudžeto vykdymo rodikliai yra geri. 2014 m. skirtas veiklos biudžetas⁸ (247 mln. EUR) buvo įvykdytas 99,87 proc.; 2015 m. skirtas veiklos biudžetas (329 mln. EUR) buvo įvykdytas 99,38 proc.; 2016 m. skirtas veiklos biudžetas (336 mln. EUR) buvo įvykdytas 96,69 proc. Buvo sukurtos ir veiksmingai taikomos finansinių priemonių ir Europos įmonių tinklo įgyvendinimo struktūros. Papildomai 550 mln. EUR vertės finansinių priemonių buvo suteikta per Europos strateginių investicijų fondą.

Konkretus tikslas Nr. 1. Galimybės gauti finansavimą

Bent 60 proc. programos išteklių (t. y. 1 400 mln. EUR) skirta programos COSME finansinėms priemonėms, paskolų garantijų priemonei ir augimui skatinti skirtai nuosavo kapitalo priemonei. Jie grindžiami sėkmingai įgyvendintomis Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos (KIP) finansinėmis priemonėmis (2007–2013 m.), kurios padėjo sutelkti daugiau kaip 21 mlrd. EUR paskolų ir 3 mlrd. EUR vertės rizikos kapitalą daugiau kaip 380 000 Europos MVĮ.

2014 m. paskelbti kvietimai pareikšti susidomėjimą dėl finansinių priemonių sulaukė didelio finansų tarpininkų iš visos ES ir ES nepriklausančių valstybių narių, dalyvaujančių programoje COSME, susidomėjimo, ypač dėl paskolų garantijų priemonės. Didelė paskolų garantijų priemonės paklausa rinkoje toliau didėjo 2015 m., todėl visas 2014–2015 m. biudžetas buvo išnaudotas iki 2015 m. vidurio. Dėl Europos strateginių investicijų fondo (ESIF) teikiamos garantijos⁹ 2015 m. antrąjį pusmetį EIF galėjo ir toliau sudaryti paskolų susitarimus pagal COSME paskolų garantijų priemonę. 2016 m. pabaigoje beveik 143 000 MVĮ iš 21 dalyvaujančios šalies gavo beveik 5,5 mlrd. EUR finansavimą¹⁰ pagal padidintą paskolų garantijų priemonę. Dėl ESIF garantijos COSME paskolų garantijų priemonė toliau didinta 2016 ir 2017 m. ir tai padarė teigiamą poveikį finansavimui, kuris rizikingesnėms MVĮ buvo suteiktas daug anksčiau, nei būtų buvę tik COSME biudžeto atveju, taip paspartinant realiosios ekonomikos finansavimą.

Atsižvelgiant į nuosavo kapitalo priemonei būdingas ypatybes, sudėtingesnį išsamų patikrinimą ir lėšų rinkimo procesus, finansavimo sutarčių sudarymas truko ilgiau. Pirmieji penki sandoriai pagal

⁷ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/34263>.

⁸ Biudžeto eilutės 02.02.01 ir 02.02.02 visiems finansavimo šaltiniams, įskaitant trečiųjų šalių įnašus ir KIP finansinių priemonių grįžtamąsias lėšas, neįskaitant administracinių programos COSME biudžeto eilučių.

⁹ Vadinamasis COSME paskolų garantijų priemonės padidėjimas.

¹⁰ Žr. 2016 m. kovo 31 d. COSME paskolų garantijų priemonės įgyvendinimo padėtį, kuri pateikiama adresu http://www.eif.org/what_we_do/guarantees/single_eu_debt_instrument/cosme-loan-facility-growth/index.htm

augimui skatinti skirtą nuosavo kapitalo priemonę, iš kurių trys buvo susiję su kelių etapų fondais kartu su programos „Horizontas 2020“ nuosavo kapitalo priemone „InnovFin“, skirta ankstyvajam etapui, buvo pasirašyti 2015 m. pabaigoje. Pagal šias sutartis pirmosios investicijos į MVĮ buvo vykdomos 2016 m.

Konkretus tikslas Nr. 2. Galimybės patekti į rinkas

Igyvendinant programą COSME, Europos įmonėms, visų pirma MVĮ, padedama užsiimti verslu bendrojoje rinkoje ir eksportuoti už Europos ribų. Daugiau kaip du trečdaliai programos COSME biudžeto, kuriuo suteikiamos galimybės patekti į rinkas, skirta Europos įmonių tinklui (EJT), kuris padeda MVĮ rasti verslo, technologijų ir mokslinių tyrimų partnerių ES ir trečiojoje šalyse. Be to, MVĮ skatinamos dalyvauti ES finansavimo programose, tokiose kaip „Horizontas 2020“ ir Europos struktūriniai ir investicijų fondai.

EJT pradėjo savo veiklą, kaip planuota, 2015 m. sausio 1 d. (2014 m. veikla vis dar buvo įtraukta į Konkurencingumo ir inovacijų bendrąją programą). Paskelbus du kvietimus teikti pasiūlymus, buvo atrinkti 92 konsorciumai. Šiame etape prie tinklo prisijungė 525 organizacijos ES ir 80 organizacijų aštuoniose programoje COSME dalyvaujančiose šalyse¹¹; jos pasirašė septynerių metų trukmės partnerystės pagrindų susitarimus ir konkrečius dotacijų susitarimus 2015–2016 m. ir 2017–2018 m. veiklos laikotarpiams.

Europos įmonių tinklas (apie 3 000 darbuotojų) kasmet įtraukė daugiau kaip 200 000 MVĮ į vietas renginius, teikė specializuotas konsultavimo paslaugas 70 000 MVĮ dėl galimybių gauti finansavimą, intelektinės nuosavybės teisių verslo ir technologijų klausimais, taip pat efektyvaus išteklių naudojimo paslaugas ir t. t. Apie 25 000 MVĮ kasmet dalyvauja ryšių mezgimo renginiuose, po kurių sudaroma apie 2 500 tarptautinių partnerysčių.

Pagal konkretų tikslą Nr. 2 programa COSME taip pat įgyvendinama finansuojant kelis kitus mažesnius projektus; svarbiausi jų yra:

- verslo portalas „Jūsų Europa“ – apie 0,5 mln. EUR per metus;
- intelektinės nuosavybės teisių pagalbos tarnybos Kinijoje, Lotynų Amerikoje ir Pietryčių Azijoje – 7,2 mln. EUR;
- ES ir Japonijos pramonės bendradarbiavimo centras – 2,7 mln. EUR per metus;
- patobulinti vieno langelio principu veikiančios ryšių palaikymo centrai valstybėse narėse – 1 mln. EUR;
- MVĮ galimybių dalyvauti viešuosiuose pirkimuose didinimas – 1 mln. EUR.

Konkretus tikslas Nr. 3. Pagrindinių sąlygų verslui gerinimas

Programos COSME lėšomis finansuojami veiksmai, kuriais siekiama gerinti MVĮ verslo aplinką, pavyzdžiui, kurti klasterius ir skaitmenines technologijas, mažinti biurokratizmą ir skatinti vadovautis principu „visų pirma galvokime apie mažuosius“, taip pat didinti strateginių sektorių, kurie yra strategiškai svarbūs Europos ekonomikai, įskaitant turizmą, konkurencingumą.

Šis tikslas įgyvendinamas imantis įvairiausių mažesnių veiksmų, skelbiant kvietimus teikti pasiūlymus ir konkurso skelbimus, tokių kaip:

¹¹ Islandija, Juodkalnija, Šiaurės Makedonija, Turkija, Albanija, Serbija, Moldova, Armėnija.

- e. įgūdžiai konkurencingumui ir inovacijoms skatinti – apie 3 mln. EUR per metus;
- MVĮ skirta klasterių tarptautinimo programa – 3,5–5 mln. EUR per metus;
- kokybiškos klasterių veiklos programa – 1,5 mln. EUR per metus;
- pramonės veiklos modernizavimas (bazinės didelio poveikio technologijos, pažangioji gamyba ir t. t.) – vidutiniškai 5 mln. EUR per metus;
- kelių rūšių veikla, kuria remiamos MVĮ pramonės sektoriuose (statybos, chemijos, aeronautikos, gynybos, maisto tiekimo grandinės, išteklių naudojimo efektyvumo, dizaino, biologinių produktų ir t. t.) – 5–8 mln. EUR per metus;
- MVĮ politikos stebėseną ir tolesni veiksmai – vidutiniškai 5 mln. EUR per metus:
 - MVĮ veiklos rezultatų peržiūra;
 - MVĮ asamblėja;
 - MVĮ atstovų tinklas;
 - informavimo veiklos priemonės, kaip antai laida „Business Planet“ kanale „Euronews“ ir MVĮ portalas;
- ES reglamentavimo naštos mažinimo platforma REFIT – vidutiniškai 0,5 mln. EUR per metus;
- parama turizmo sektoriui – šiai veiklai skirtas biudžetas siekė 5–9 mln. EUR per metus;
- socialinės ekonomikos ir socialinio verslumo skatinimas – biudžetas siekė 0,5–2 mln. EUR per metus.

2014–2016 m. šiam tikslui skirta 109,3 mln. EUR, t. y. 12 proc. finansinio paketo. Pirmieji kvietimai teikti pasiūlymus pagal šį tikslą buvo paskelbti 2014 m. pabaigoje ir, atsižvelgiant į vykdymo laikotarpį, dauguma veiksmų pradėjo duoti rezultatų tik pasibaigus šio vertinimo laikotarpiui.

Aukšto lygio grupė dėl administracinės naštos mažinimo prisidėjo prie keitimosi gerąja patirtimi bei tolesnių veiksmų ir sudarė sąlygas ES REFIT platformai. MVĮ veiklos rezultatų peržiūroje pateikta Europos MVĮ apžvalga ir išsami informacija apie Europos iniciatyvos „Small Business Act“ įgyvendinimą. Valstybių narių informacija buvo panaudota rengiant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas pagal Europos semestro procesą. MVĮ atstovų tinklas, metinė MVĮ asamblėja ir Europos MVĮ savaitė sudarė sąlygas didinti žinomumą ir keistis gerosios patirties pavyzdžiais visose Europos iniciatyvos „Small Business Act“ srityse. Galiausiai 2015 m. birželio 12 d. televizijos kanale „Euronews“ prasidėjo 4-asis laidos „Business Planet“ sezonas.

E. įgūdžių darbo vietoms kampanija buvo vykdoma 30 šalių, joje dalyvavo 384 organizacijos ir daugiau kaip 300 000 dalyvių – kampanija paveikė apie 115 milijonų gyventojų.

Paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus dėl dizainu pagrįstų vartojimo prekių (turimas biudžetas siekė 4 mln. EUR), finansuota 10 MVĮ projektų, skirtų novatoriškiems, skaitmeniniams sprendimams, skirtiems dizaino procesams ir komunikacijai tobulinti tekstilės ir drabužių vertės grandinėje, novatoriškiems produktams, į kuriuos įterptos skaitmeninės technologijos, taip pat produktams ir naujiems verslo modeliams, skirtiems aplinkosaugos ir socialinėms problemoms spręsti.

Turizmo iniciatyvomis buvo prisidedama prie Europos turizmo sektoriaus konkurencingumo stiprinimo. Iniciatyvomis, skirtomis vyresnių ir jaunų turistų srautams didinti, buvo padedama pratęsti turizmo sezoną. Turizmo prieinamumo didinimo veiksmais buvo prisidedama prie turistams, turintiems specialiųjų prieigos poreikių, skirtų priemonių ir paslaugų tobulinimo. Buvo pagerintas patraukliausių Europos turizmo vietovių matomumas, dėl to išaugs galimų atvykstančiųjų turistų skaičius, o vietovės ir turizmo veiklos vykdytojai gaus papildomų pajamų. Informuotumo didinimo veikla ir renginiais buvo užtikrintas didesnis turizmo iniciatyvų matomumas ir įgyvendinimas.

Remiantis 2014–2016 m. kvietimais teikti pasiūlymus pagal iniciatyvą „Tarptautinė klasterių veikla“, sukurtos 25 Europos strateginių klasterių partnerystės, apėmusios 145 klasterių organizacijas iš 23 Europos šalių ir daugiau kaip 17 000 Europos MVĮ. Finansuota 15 iš 25 atrinktų Europos strateginių klasterių partnerysčių. Likusioms 10 partnerysčių buvo suteiktas Europos klasterių strateginių partnerysčių ženklas ir klasterių organizacijos buvo skatinamos toliau savanoriškai bendradarbiauti

be programos COSME finansavimo. 15-os bendrai finansuojamų partnerystės veikloje dalyvauja maždaug 95 klasteriai, o informacija pasiekia daugiau kaip 10 300 Europos MVĮ.

4 konkretus tikslas. Verslumas ir verslumo kultūra

Programos COSME lėšomis remiamas Europos ugdytojų ir mokytojų keitimasis pavyzdžiais siekiant plėtoti geriausią patirtį ES verslumo ugdymo srityje. Programoje daugiausia dėmesio skiriama tokioms grupėms kaip jaunimas, moterys arba vyresnio amžiaus verslininkai, suteikiant jiems galimybę pasinaudoti mentorystės ar kitomis specialiomis programomis.

Pagrindinė priemonė – programa „Erasmus“ jauniems verslininkams, kuria naujiems verslininkams padedama įgyti verslumo įgūdžių ir žinių bei juos ugdyti, taip pat toliau plėtoti savo verslo veiklą mokantis iš patyrusių verslininkų. Programa pradėta įgyvendinti 2009 m. kaip bandomasis projektas ir šiuo metu yra viena svarbiausių programos COSME veiksmų.

Ji įgyvendinama kasmet skelbiant kvietimą teikti pasiūlymus, pagal kurį EASME pasirašo dotacijos susitarimus 24 mėnesių laikotarpiams. Apskritai visada yra daug gerų projektų, kurių neįmanoma finansuoti dėl lėšų stokos. 2014 m. kvietimo teikti pasiūlymus duomenys¹²: pateikta 111 pasiūlymų, atrinkta 15 projektų, apėmusių 111 organizacijų iš 28 programos COSME šalių; dėl biudžeto suvaržymų nebuvo galima finansuoti 40 projektų, kurių vertė siekė apie 14 mln. EUR. Veiklą pradėta įgyvendinti 2015 m. vasario 1 d. kartu su 175 tarpininkaujančių organizacijų tinklu 32 šalyse (26 valstybėse narėse ir 6 programos COSME šalyse). Iki 2016 m. pabaigos buvo patvirtinta 11 000 verslininkų profilių ir užmegzta 4 200 ryšių, apėmusių daugiau kaip 8 400 verslininkų.

Įgyvendinant programą COSME, pagal šį konkretų tikslą taip pat finansuojama keletas kitų mažesnių projektų; svarbiausi jų yra:

- verslumo ugdymas – vidutiniškai 0,4–1 mln. EUR per metus;
- moterų verslumas – vidutiniškai 0,5–1 mln. EUR per metus;
- vyresnio amžiaus asmenų verslumas – vidutiniškai 0,5–1 mln. EUR per metus;
- skaitmeninis verslumas – 2,5 mln. EUR 2015 m.;
- parama migrantų verslumui – 1,5 mln. EUR per metus.

IV. METODIKA

Laikotarpio vidurio vertinimas apima 2014–2016 m. laikotarpį ir iš esmės yra pagrįstas 2016 m. gruodžio mėn. – 2017 m. gruodžio mėn. išorės konsultantų atliktu tyrimu¹³. Konsultantas atliko tyrimą naudodamasis Komisijos standartine vertinimo metodika, kaip rekomenduojama geresnio reglamentavimo gairėse¹⁴. Buvo siekiama 2014–2016 m. finansuotą programos veiklą įvertinti pagal penkis kriterijus: aktualumą, veiksmingumą, suderinamumą, efektyvumą ir ES pridėtinę vertę.

Atliekant laikotarpio vidurio vertinimą buvo nagrinėjami 6 pagrindiniai klausimai ir 15 smulkesnių klausimų, nustatytų tyrimo specifikacijoje, ir naudojami įvairūs kiekybiniai ir kokybiniai metodai.

¹² <https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/documents/erasmus-for-young-entrepreneurs-call-for-proposals-2014.pdf>

¹³ <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/28084?locale=lt>.

¹⁴ https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_lt.

Laikotarpio vidurio vertinimo priemonės apėmė dokumentų tyrimą, antrinių duomenų statistinę analizę, praktinį seminarą, 120 aukšto lygio pokalbių, tikslines konsultacijas, skirtas daugiau kaip 4 000 MVĮ, ir viešas konsultacijas, per kurias gauti 195 atsakymai ir 14 pozicijos dokumentų.

Atsižvelgiant į tai, kad tai yra tarpinis vertinimas, dar sunku nustatyti daugelį tikėtino ilgalaikio poveikio aspektų. Todėl daugiausia dėmesio buvo skiriama tam, koku mastu programa padedama siekti numatyto laikotarpio vidurio išdirbio ir rezultatų. Tai reiškia, kad reikia atkreipti dėmesį į programos projekto tinkamumą ir kokybę, t. y. į suformuluotus tikslus, investuotus išteklius ir įgyvendintą veiklą, kitaip tariant, į tinkamumo ir suderinamumo kriterijus.

Daugiau informacijos apie metodiką rasite pridedamame tarnybų darbiniam dokumente.

V. ATLIEKANT VERTINIMĄ NUSTATYTI FAKTAI

Šiame skirsnyje pateikiami pagrindiniai atliekant vertinimą nustatyti faktai pagal pirmiau išdėstytus penkis vertinimo kriterijus.

A. Aktualumas

Programa COSME padedama įgyvendinti pagrindinį J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos prioritetą – skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą imantis įvairių veiksmų, be kita ko, gerinti galimybes gauti finansavimą, kurti tinklo galimybes, skatinti informacijos ir gerosios patirties mainus, taip pat galimybę ES MVĮ patekti į naujas rinkas. Programa COSME skirta visoms ES MVĮ ir tai yra vienas pagrindinių jos privalumų.

Šia programa įgyvendinami Komisijos politikos prioritetai, įskaitant Europos iniciatyvą „Small Business Act“ (SBA), bendrosios rinkos strategiją (2015 m.) ir pradedančiųjų ir veiklą plečiančių įmonių iniciatyvą (2016 m.). Be to, programa tinkamai suderinta su kintančiais Europos MVĮ poreikiais.

Iš apklausų rezultatų matyti, kad ir tarpininkai, ir paramą gaunančios MVĮ mano, kad veiksmai pagal programą COSME yra svarbūs ir atitinka jų poreikius, susijusius ir su nustatytomis sąlygomis, ir su jų turiniu. Programa yra itin aktuali ES piliečiams, nes joje daugiausia dėmesio skiriama ekonomikos augimo skatinimui ir užimtumo galimybių kūrimui.

Programos aktualumas labiau susijęs su sritimis, kurios nepriklauso ekonomikai, t. y. sritimis, susijusiomis su visuomenės uždaviniais, ir kai kuriais strategijos „Europa 2020“ tikslais, pavyzdžiui, integracinio ir tvaraus augimo tikslu. Programa COSME į šiuos tikslus orientuota daugiausia netiesiogiai.

Programos COSME lankstumas yra labai svarbus. Ja sudaromos sąlygos įgyvendinti naujus politikos prioritetus, šiuo tikslu imantis naujų veiksmų ir skiriant finansavimą prioritetinėms sritims. Todėl per pirmuosius trejus įgyvendinimo metus buvo pasiūlyti ir įvykdyti keli biudžeto paskirstymo pakeitimai.

Kalbant apie programos aktualumą (taip pat ir veiksmingumą, kaip aptarta toliau), didžiausias trūkumas yra susijęs su programos struktūra. Du pagrindiniai veiksmai, finansinės priemonės ir Europos įmonių tinklas sudaro daugiau kaip 80 proc. viso biudžeto, kaip nustatyta COSME reglamente. Todėl kitų mažesnių veiksmų biudžetas yra labai nedidelis. Tam tikrais atvejais dėl to mažėja galimas šių veiksmų poveikis.

B. Veiksmingumas

2014–2016 m. programa COSME iš esmės buvo sėkminga užtikrinant numatytą išdirbį, pvz., MVĮ, kurios naudojasi skolų finansavimu, arba surengtų renginių skaičių. Iš turimų duomenų matyti, kad programa COSME turės teigiamos įtakos paramos gavėjų augimui ir užimtumui.

Programos COSME pranašumas visų pirma susijęs su tuo, kad įgyvendinant programą naudojamasi tarpininkų paslaugomis. Įgyvendinant programą COSME remiamasi tuo, kad šie tarpininkai yra arti MVĮ, ir sudaromos palankesnės sąlygos susieti pagal programą COSME teikiamas paslaugas su šių tarpininkų nacionaliniu ir regionų lygmenimis teikiamomis paslaugomis. Taikant šį metodą, programa COSME galima suteikti kuo daugiau galimybių siekiant užtikrinti pageidaujamą poveikį.

Galimybės gauti finansavimą

Paskolų garantijų priemonė ir augimui skatinti skirta nuosavo kapitalo priemonė yra itin veiksmingos paramą gaunančių MVĮ atžvilgiu. Būtent paskolų garantijų priemone padarytas poveikis daugumai MVĮ, pasiūlytos apskritai palankesnės finansavimo sąlygos, atskleistas didelis svarto poveikis finansuojant MVĮ ir padidinta skolų finansavimo pasiūla daugumoje valstybių narių. Tačiau buvo pažymėta, kad neigiamą poveikį padarė 150 000 EUR riba, kurią viršijus finansų tarpininkai turi patikrinti, ar MVĮ neatitinka bent vieno iš inovacijų kriterijų, nustatytų pagal MVĮ skirtą skolos finansinę priemonę „Horizontas 2020“. Tarpininkai skatinami taikyti šią ribą savo finansiniam pasiūlymui, tačiau riba laikoma nepatinkama atsižvelgiant į daugelio MVĮ finansavimo poreikius.

Pažanga, padaryta įgyvendinant augimui skatinti skirtą nuosavo kapitalo priemonę, yra labiau ribota dėl ilgo laikotarpio, skirto investicijoms į nuosavą kapitalą, ir pirmenybės, teikiamos nuosavo kapitalo priemonei, kurią 2016 m. parengė Europos strateginių investicijų fondas (ESIF).

2016 m. gruodžio 31 d. duomenimis, paskolų garantijų priemonė apėmė daugiau kaip 60 finansų tarpininkų 25 šalyse ir daugiau kaip 140 000 MVĮ, iš kurių 50 proc. sudarė startuoliai, pradėję vykdyti veiklą ne anksčiau kaip prieš penkerius metus, o 90 proc. remiamų įmonių buvo labai mažos įmonės.

Įgyvendinant paskolų garantijų priemonę, leista padidinti rizikingesnių MVĮ finansavimo operacijų skaičių ir apimtį (2014–2016 m. pasirašyta 611,17 mln. EUR vertės garantijų susitarimų, kuriais užtikrinama finansavimo apimtis siekė 5,5 mlrd. EUR). Dauguma apklausoje dalyvavusių finansų tarpininkų nurodė, kad paskolų garantijų priemonė labai pagerino jų gebėjimą teikti kredito rizikos draudimą arba kreditą. Iš apklausos taip pat matyti, kad apskritai, teikiant programos COSME garantiją, skirta didelių papildomų investicijų, kurios iš viso sudarė 1,25 mlrd. EUR. Apklausoje dalyvavusios MVĮ nurodė, kad augimui skatinti skirta nuosavo kapitalo priemonė ir paskolų garantijų priemonė padarė teigiamą poveikį jų augimo perspektyvoms.

Galimybės patekti į rinkas

Europos įmonių tinklas (EJT) įrodė tvirtai gebantis užmegzti ryšius su MVĮ visoje Europoje, įskaitant 150 000 MVĮ, kurios pasinaudojo EJT teikiamomis bendradarbiavimo ir konsultavimo paslaugomis. Dėl EJT daugiau kaip 8 000 MVĮ sudarė tarpvalstybinius bendradarbiavimo susitarimus arba įgyvendino rekomendacijas, pasinaudojusios naujosiomis EJT konsultavimo paslaugomis. EJT paslaugomis MVĮ daugiausia buvo remiamos gerinant jų prekių ir paslaugų kokybę; tai lėmė (numatomą) pajamų augimą ir ypač patekimą į naujas geografines rinkas tiek Europoje, tiek už jos ribų. Tinklo paslaugomis plačiai naudojasi ir jas vertina klientės MVĮ. Kalbant apie išdirbį, tinklas atskleidžia reikšmingus rezultatus, visų pirma įmonių bendradarbiavimo paslaugų srityje, teikiant konsultacijas, padedant MVĮ įveikti kliūtis, susijusias su inovacijomis ir verslo valdymu, ir sudarant sąlygas vertingiems MVĮ verslo santykiams. Tinklas taip pat davė rezultatų patiems tarpininkams, be kita ko, suteikė žinių, sustiprino strateginę žvalgybą ir bendradarbiavimą su kitais tinklo nariais siekiant pagerinti paslaugų kokybę.

Be EJT paslaugų, svarbus informacijos šaltinis yra portalas „Jūsų Europa. Verslas“. Jame suteikiama informacija apie teises ir pareigas steigiant ir (arba) valdant įmonę Europos šalyse. Portalo lankytojų skaičius viršijo lūkesčius. Iš stebėsenos duomenų matyti, kad portale apsilanko 2,9 mln. pavienių lankytojų (galima palyginti su COSME reglamentu EJT nustatytu ilgalaikiu 2,3 mln. skaitmeninių

paslaugų vartotojų tikslu). Vartotojų pasitenkinimo lygis taip pat didelis (93 proc., o 2016 m. COSME darbo programoje buvo nustatytas 85 proc. siektinas rodiklis).

Įgyvendinant iniciatyvą „Tarptautinė klasterių veikla“ dalyvauja 25 Europos klasterių strateginės partnerystės, apimančios 145 klasterių organizacijas iš 23 Europos šalių ir daugiau kaip 17 000 Europos MVĮ. Dėl biudžeto suvaržymų finansuota tik 15 iš 25 atrinktų Europos klasterių strateginių partnerystė; likusioms 10 partnerystė buvo suteiktas Europos klasterių strateginių partnerystė ženklas, klasterių organizacijos buvo skatinamos toliau savanoriškai bendradarbiauti be programos COSME finansavimo. 15-os bendrai finansuojamų partnerystė veikloje dalyvauja maždaug 95 klasteriai, o informacija pasiekia daugiau kaip 10 300 Europos MVĮ. Buvo sukurtos oficialios Europos klasterių partnerystės, taip pat pirmosios visuotinės partnerystės.

Svarbūs rezultatai buvo geresnis tarptautinimo proceso supratimas ir klasterių valdytojų pajėgumų stiprinimas siekiant remti tarptautinimą, taip pat naujų tarptautinių verslo santykių kūrimas. Platesniu mastu pasiektais vidutinės trukmės rezultatais, be kita ko, galima laikyti tvirtesnį tarptautinį profilį ir didesnį matomumą.

Pagrindinių konkurencingumo sąlygų gerinimas

Iniciatyvas, kuriomis remiamas sektorių konkurencingumas, daugiausia sudaro vienkartiniai veiksmai, kurių biudžetas yra ribotas ir skirtas įvairiems sektoriams. Pasak turizmo programos paramos gavėjų, tiesioginiai rezultatai apima naujų strateginių partnerystė kūrimą tarpvalstybinio mastu ir didesnį matomumą tarptautinėse rinkose. Nors tiesiogiai dalyvavo nedaug MVĮ, dėl profesinių asociacijų ir vietos, regioninių ir nacionalinių viešųjų turizmo agentūrų dalyvavimo poveikis buvo reikšmingas. Kuriami nauji turizmo produktai ir paslaugos, o dalyviai išreiškia didelius lūkesčius, susijusius su galimybėmis patekti į naujas rinkas.

Europos iniciatyvos „Small Business Act“ (SBA) įgyvendinimo veiksmams, paskelbus MVĮ veiklos rezultatų peržiūrą, sėkmingai suteikta kokybiška informacija nacionalinės politikos formuotojams, taip pat sukurta labai vertinga platforma keistis informacija ir gerą patirtimi per MVĮ atstovų tinklą. Apskritai manoma, kad šia veikla prisidedama prie MVĮ politikos krypties konvergencijos programos COSME šalyse.

Verslumas

Įgyvendinant programą „Erasmus“ jauniems verslininkams pavyko pasiekti laukiamų rezultatų. Joje dalyvavo apie 3 500 verslininkų. Apskaičiuota, kad programoje dalyvaujant jauniems verslininkams 2014–2016 m. buvo įsteigta 250 naujų įmonių, apyvarta padidėjo 5 mln. EUR ir sukurta maždaug 1 000 naujų darbo vietų. Be to, dalyvaujant priimantiesiems verslininkams, gauta 203 mln. EUR papildomų pajamų ir sukurta daugiau kaip 1 100 naujų darbo vietų. Ši programa taip pat davė svarbių rezultatų tiek jauniems, tiek priimantiesiems verslininkams verslo ryšių ir tarptautinimo srityse. 2014–2016 m. mokomoji praktika iš viso buvo atliekama 2 117 vietų. Apskaičiuota, kad įgyvendinant programą „Erasmus“ jauniems verslininkams apie 1 800 potencialių naujų verslininkų pagerino savo valdymo ir techninius įgūdžius, o kai kurie iš jų pagerino kitus verslo įgūdžius (rinkodaros, administravimo, finansų srityse).

Dalyviai pareiškė, kad jų patirtis, įgyta dalyvaujant programoje „Erasmus“ jauniems verslininkams, padėjo geriau suprasti sunkumus, su kuriais susiduria verslininkai. Programa „Erasmus“ jauniems verslininkams taip pat padarė tiesioginį poveikį priimantiesiems verslininkams, nes buvo suteikta parama jų verslo inovacijoms ir augimo rodikliai gerokai viršijo ES vidurkį. Įgyvendinant programą „Erasmus“ jauniems verslininkams taip pat pasiekti tikslai verslo santykių stiprinimo srityje ir suteiktas pagrindas tolesniam bendradarbiavimui ir tarptautinimui, nes sukurta svarbių tinklaveikos galimybių.

C. Efektyvumas

Apskritai programa COSME vykdoma pakankamai efektyviai, o pagrindiniai jos elementai įgyvendinami atsižvelgiant į metinėse darbo programose nustatytus konkrečius tikslus ir tvarkaraščius. Pagrindinis programos COSME privalumas yra tai, kad jos darbo programos aprašai yra aiškūs, todėl paskelbus kvietimus teikti pasiūlymus dėl dotacijų pateikiama palyginti nedaug reikalavimų neatitinkančių pasiūlymų. Didelių administracinių kliūčių nenustatyta, o pradėtos taikyti supaprastinimo priemonės apskritai buvo vertinamos teigiamai, nors pirmaisiais veiklos metais EASME ir buvo su nauja IT sistema susijusių problemų, dėl kurių paramos gavėjams kilo sunkumų.

Programos COSME įgyvendinimas iš esmės perduotas EASME (nefinansiniai veiksmai) ir EIF (finansinės priemonės). EASME 2014–2016 m. laikotarpiu įvykdė 298 mln. EUR biudžetą, o EIF – 550 mln. EUR biudžetą, skirtą MVĮ pagal programos COSME finansines priemones.

Apskritai tiek tarpininkai, tiek galutiniai paramos gavėjai mano, kad su programos COSME taikymu susijusios sąnaudos ir našta yra prieinamos ir priimtinos. Nors kai kuriais atvejais administracinė našta buvo laikoma didele, remiantis bendra grįžtamąja informacija, nauda viršijo sąnaudas. Finansų tarpininkai nurodė, kad veiklą sunkino atskaitomybės reikalavimai, dėl jų galėjo sumažėti paskolų garantijų priemonės patrauklumas. Finansų tarpininkai taip pat teigė, kad augimui skatinti skirtos nuosavo kapitalo priemonės administracinė našta rizikos kapitalo sektoriuje buvo gerokai didesnė nei įprasta. Tačiau tos MVĮ, kurios pasinaudojo paskolų garantijų priemone, nurodė, kad dėl ES garantijos nepatyrė papildomų sąnaudų, nesusidūrė su administracine našta ar sudėtingumu.

Visos MVĮ, ypač labai mažos ir mažosios įmonės, savo finansavimo, kuris remiamas ES COSME garantija, skolinimosi sąlygas įvertino kaip palankesnes už tas, kurias panašaus finansavimo atveju sudaro kiti finansų tarpininkai. Paramą gaunančios MVĮ kitose programos COSME teminėse srityse taip pat mano, kad nauda yra didesnė už sąnaudas.

Kalbant apie EASME užtikrinamą programos COSME valdymą, laikas, per kurį reikia skirti dotacijas rengiant atvirus konkursus, buvo trumpesnis už EASME nustatytą tikslą, o konkurencijos lygis, pasiūlymų skaičius ir reikalavimus atitinkančių pasiūlymų sėkmės rodiklis labai skiriasi atsižvelgiant į įvairius veiksmus. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad pagal programą COSME finansuojama daug mažų veiksmų, kuriems reikalingas proporcingai didelis darbuotojų skaičius.

Kalbant apie trūkumus, atlikus laikotarpio vidurio vertinimą nustatyta, kad reikia tobulinti programos COSME duomenų valdymą. Dėl daugelio dalyvaujančių subjektų atsakomybės už įgyvendinimą paskirstymo yra itin sunku užtikrinti veiksmingą programos valdymą ir koordinavimą, todėl kyla pavojus, kad bus susilpninta programos priežiūra ir vertinimas. Reikia skirti daugiau dėmesio duomenų apie paramos gavėjų profilį rinkimui, kad būtų galima tinkamai stebėti programos rezultatus ir pažangą siekiant jos tikslų.

D. Suderinamumas

Apskritai programos COSME vidaus suderinamumas yra tinkamas. Siekiama kurti sąveiką ir nenustatyta jokių reikšmingo dubliavimosi. Daug dėmesio skiriama įvairių veiksmų papildomumui užtikrinti, ypač EJT ir tarptautinimo srityse. Pavyzdžiui, tiek ES ir Japonijos centras, tiek intelektinės nuosavybės teisių pagalbos tarnybos bendradarbiauja su Europos įmonių tinklu. Klasterių tarptautinimo programos ir ES ir Japonijos centro bendradarbiavimas suteikė galimybę remti klasterių partnerystes tarptautinimo srityje. Intelektinės nuosavybės teisių pagalbos tarnyba ir EJT ekspertai taip pat raginami dalyvauti Europos klasterių bendradarbiavimo platformos renginiuose.

Kalbant apie verslumo tikslą, suinteresuotųjų subjektų visame portfelyje sutampa nedaug, nes įgyvendinant daugelį veiksmų turi dalyvauti konkreti partnerių grupė, kuriai priskiriamos tikslios kompetencijos sritys. Teminės srities „Bendrosios rinkos pagrindinės sąlygos“ veiksmai tarpusavyje nesidubliuoja – kiekvienas veiksmas susijęs su skirtingais bendrosios rinkos aspektais.

Įvairios komunikacijos veiklos pagal programą COSME (daugiausia interneto svetainių, susijusių su finansinėmis priemonėmis ir verslumo srities veiksmais) suderinamumas šiek tiek skiriasi. Finansinėms priemonėms skirtose interneto svetainėse pateikiama aiški informacija, o svetainės, skirtos verslumo srities veiksams, pasirodė veikiančios atskirai viena nuo kitos ir be tarpusavio sąveikos. Teigiamai vertinama portalo „Jūsų Europa. Verslas“ ir EJT paslaugų, taip pat kitos programos COSME veiklos, orientuotos į tarptautinimą, pavyzdžiui, EJT ir programos „Tarptautinė klasterių veikla“, sąveika ir papildomumas.

Iš analizės duomenų matyti, kad ES finansinės priemonės yra tarpusavyje susijusios ir tam tikrais atvejais sutampa. Esama aiškių įrodymų, kad programos COSME paskolų garantijų priemonė ir ESIF MVĮ linija yra tarpusavyje susijusios, nes šios ESIF priemonės vykdomos pasitelkiant paskolų garantijų priemonę. Gali atsirasti programos COSME paskolų garantijų priemonės ir ESF fondų finansinių priemonių dubliavimosi. Pastebima, kad ESIF MVĮ linija akivaizdžiai išstumia augimui skatintą nuosavo kapitalo priemonę (kaip numatė Komisija, kai 2016 m. buvo sukurta ESIF MVĮ linija).

Apskritai programos COSME ir programos „Horizontas 2020“ finansinės priemonės yra suderinamos. 2016 m. atliktame investicijų plano vertinime padaryta išvada, kad ESIF, programa COSME ir iniciatyva „Innovfin“ pagal programą „Horizontas 2020“ papildo viena kitą. EJT veiklos įgyvendinant programą COSME ir programos „Horizontas 2020“ koordinavimas yra puikus suderinamumo su kitomis ES iniciatyvomis pavyzdys. Tai itin palankiai įvertino daug suinteresuotųjų subjektų.

Kalbant apie MVĮ tarptautinimą, nėra didelio pagal programą COSME finansuojamos veiklos ir pagal programą „Horizontas 2020“ finansuojamos veiklos dubliavimosi. Komisijos iniciatyvos MVĮ tarptautinimo srityje daugiausia įgyvendinamos vykdamas programą COSME. Tačiau programoje „Horizontas 2020“ numatyta keletas svarbių veiksmų, kuriais numanoma arba netiesiogiai galima padėti MVĮ patekti į tarptautines rinkas ir kurti inovacijas. Geriausias pavyzdys – iniciatyva „Horizontas 2020-INNOSUP“¹⁵, kuria sprendžiamas uždavinys kurti naujas įvairius sektorius apimančias pramonės vertės grandines visoje ES, remiantis MVĮ inovacijų potencialu.

Iš turimos informacijos nematyti, kad EJT paslaugos, MVĮ ir (arba) klasterių tarptautinimo veiksmai ir kiti ES iniciatyvų lėšomis finansuojami veiksmai iš esmės dubliuotų vieni kitus. Šias ES iniciatyvas sudaro Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) veiksmų programos, Bendrijos iniciatyva dėl pasienio regionų (INTERREG) ir ES iniciatyvos „Gateway“ ir „Verslo keliai“.

Pagal COSME ir ERPF veiksmų programą finansuojamos EJT paslaugos daugeliu atvejų labai papildo viena kitą. Nors apskritai ERPF daugiausia dėmesio skiria regioninei aplinkai, EJT paslaugomis pagal programą COSME daugiausia dėmesio skiriama tarpvalstybiniam bendradarbiavimui. Įgyvendinant ES iniciatyvas „Gateway“ ir „Verslo keliai“, Europos bendrovėms padedama užmegzti verslo ryšius Azijoje (įskaitant Japoniją, Korėją ir Pietryčių Azijos šalis). Atlikus vertinimą paaiškėjo, kad EJT ir ES iniciatyvų „Gateway“ ir „Verslo keliai“ dalyviai nuolat bendradarbiauja tarpusavyje. Be to, nustatyta kitų programos COSME veiksmų, pvz., ES ir Japonijos centro ir intelektinės nuosavybės teisių pagalbos tarnybų, sąveika.

¹⁵ Inovacijų parama mažosioms įmonėms, <https://ec.europa.eu/easme/en/innosup>.

Verslumo skatinimo ir paramos iniciatyvos nustatytos Komisijos veiksmų plane „Verslumas 2020“¹⁶. Daugelis šių priemonių finansuojamos pagal programą COSME. Tačiau kiti panašaus pobūdžio veiksmai finansuojami pagal kitas ES programas, įskaitant paramą keliems tinklams, kurie padeda moterims tapti verslininkėmis, programą „Erasmus +“, Europos Sąjungos užimtumo ir socialinių inovacijų programą (EaSI) ir Europos struktūrinius ir investicijų fondus (ESI fondai). Nors visais šiais veiksmais siekiama bendro tikslo, tarp jų nėra akivaizdaus dubliavimosi. Papildomumas iš esmės užtikrintas taikant įvairias priemones.

Atlikus laikotarpio vidurio vertinimą taip pat matyti, kad ne visais atvejais esama sąveikos tarp ES, nacionaliniu ir regionų lygmenimis MVĮ teikiamos paramos ir ji ne visada viena kitą papildo, nors ir nenustatyta didelio dubliavimosi. Jei veiksmai būtų glaudžiai susiję su MVĮ bendruomenėmis, užtikrinant didesnę koordinavimą su nacionaliniais ir regioniniais veiksmais būtų dar labiau gerinamas suderinamumas. Visų pirma tai pasakytina apie EJT paslaugas ir programos COSME veiksmus, kuriais remiamos klasterių organizacijos.

E. Europos Sąjungos pridėtinė vertė

Kiekviena ES lėšomis finansuojama programa turėtų suteikti konkrečios ES pridėtinės vertės. Tai reiškia, kad ja turėtų būti aiškiai prisidedama prie Europos Sąjungos vertybių ir normų propagavimo. ES finansuojamais veiksmais turėtų būti papildomi, stiprinami ir remiami nacionaliniai, regioniniai ir vietos veiksmai.

Programos COSME finansinės priemonės, visų pirma paskolų garantijų priemonė, suteikia svarbų finansinį svertą, kuriuo nacionaliniams ir regioniniams tarpininkams sudaromos sąlygos teikti paskolų produktus, kurių rizikos profilis yra didesnis, palyginti su jų įprastai siūlomais produktais. Ja taip pat teikiama parama gerokai didesniai įmonių skaičiui, nei būtų įmanoma kitu atveju. Be to, nacionalinės paramos programos, ypač mažesnėse rinkose, turi didesnę svertą, kai yra derinamos su ES lygmens programa. Suinteresuotieji subjektai ir tarpininkai iš esmės sutinka, kad nė viena privati įstaiga ar dalyvaujanti šalis pati nebūtų galėjusi pasiekti rezultatų, kuriuos pavyko pasiekti įgyvendinant programą COSME, turint omenyje dalyvaujančių MVĮ svėrto poveikį, aprėptį ir rizikos profilį.

Dauguma su paskolų garantijų priemone susijusių tarpininkų viešąją paramą ES lygmeniu laiko lemiamu veiksniu ir mano, kad įgyvendinant Europos programą galima pasiekti rezultatų, kurių nacionaline programa nebūtų galima pasiekti. Taikant paskolų garantijų priemonę jiems buvo sudarytos sąlygos suteikti garantiją palankesnėmis sąlygomis (mažesnės palūkanų normos ir mokesčiai, mažiau prašymų pateikti užstatą) didesniai MVĮ skaičiui. Be to, kai kuriose šalyse nėra nacionalinių programų, kuriomis būtų remiamos MVĮ galimybės gauti finansavimą. ES prekių ženklas padeda didinti galimų paramos gavėjų pasitikėjimą. Vis dėlto iš vertinimo rezultatų matyti, kad įgyvendinant paskolų garantijų priemonę neužtikrintas pakankamas ne tokių brandžių finansų rinkų dalyvavimas ir vertėtų taikyti tikslingesnę metodą.

Visi su augimui skatinti skirta nuosavo kapitalo priemone susiję tarpininkai, su kuriais konsultuotasi atliekant šį vertinimą, sutarė, kad nuosavo kapitalo finansavimas ES lygmeniu yra efektyvesnis ir juo sudaromos sąlygos teikti platesnio masto ir įvairesnę paramą nei nacionalinėmis ir regioninėmis programomis.

Europos aspektas taip pat turi kartinę reikšmę Europos įmonių tinklui ir jo paslaugoms. Dėl teikiamų paslaugų masto ir kokybės tinklas įgyvendina veiksmus, kurių kitu atveju nebūtų įmanoma

¹⁶ https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/action-plan_lt.

įgyvendinti. Europos aspektas yra labai svarbus, ypač toms paslaugoms, kurios yra tarpvalstybinio pobūdžio, o tai yra MVĮ paramos aspektas, kuris paprastai nėra įtrauktas į panašias nacionalinio ir (arba) regionų lygmens programas.

Nacionaliniu ir (arba) vietos lygmeniu yra daug įvairių priemonių, skirtų verslumui ir startuoliams skatinti ankstyvuoju jų gyvavimo etapu. Įgyvendinant daugelį mažesnių programos COSME lėšomis finansuojamų veiksmų verslumo srityje, siekiama suburti nacionalinius suinteresuotuosius subjektus ir iniciatyvas įvairiose verslumo srityse. Besiformuojančiose srityse (pvz., migrantų verslumo) programos COSME veiksmai atlieka pagrindinį vaidmenį remiant nacionalines priemones.

Programai „Erasmus“ jauniems verslininkams taip pat būdingas tvirtas ES tarpvalstybinis pobūdis ir tikslai. Ja užtikrinamas judumas visoje Europoje, jauniems verslininkams sudaromos sąlygos išvykti į kitas šalis pas atitinkamos srities priimančiuosius verslininkus ir suteikiamos galimybės mokytis bei palaikyti verslo ryšius visoje bendrojoje rinkoje. Programa vykdoma tokiu mastu, kurio nebūtų įmanoma pasiekti nacionaliniu lygmeniu.

Kalbant apie kitas programos COSME veiklos kryptis, jų įgyvendinimo nauda Europos, o ne nacionaliniu ar regionų lygmenimis, taip pat yra labai didelė. Tokių veiksmų pavyzdžiai: e. įgūdžiai, turizmo sektoriaus veiksmai, kuriais suburiami Europos vertės grandinių subjektai, ir programa „Tarptautinė klasterių veikla“, kuria skatinamos Europos klasterių partnerystės, siekiant kartu parengti ir įgyvendinti tarptautinimo strategijas. Be to, MVĮ politikos veiksmais, kuriais teikiama strateginė informacija ir tinklų galimybės nacionalinės politikos formuotojams, skatinamas MVĮ politikos formavimas ir nacionalinių MVĮ politikos priemonių konvergencija. Pagal programą COSME teikiamos paramos mastas ir išsamumas viršija paramą, kuri gali būti teikiama Europos MVĮ įgyvendinant nacionalines arba regionines iniciatyvas.

V. IŠVADOS IR ĮGYTA PATIRTIS

Atliekant programos COSME tarpinį vertinimą matyti teigiama programos įgyvendinimo panorama ir per pirmuosius trejus programavimo laikotarpio metus pasiekti rezultatai. Įgyvendinant programą sėkmingai siekiama tikslų, kuriuos, remiantis teisiniu pagrindu, numatyta pasiekti iki 2020 m. pabaigos. Tačiau reikia pažymėti, kad atlikus šį vertinimą nustatyti faktai susiję tik su vertinimo laikotarpiu ir jais kol kas nenustatomas visapusiškas programos COSME poveikis.

Programos COSME veiksmai yra labai svarbūs sprendžiant uždavinius, susijusius su ekonomikos augimo skatinimu ir užimtumo galimybių kūrimu. Tačiau jų poveikis yra mažesnis sprendžiant visuotinius ir visuomenės uždavinius. Taigi galima geriau integruoti šiuos tikslus į programos COSME projektus ir plačiau naudotis esamomis programos COSME priemonėmis, visų pirma EJT, siekiant padėti MVĮ spręsti visuomenės uždavinius.

Dauguma programos COSME veiksmų, finansinėmis priemonėmis, Europos įmonių tinklu, programa „Erasmus“ jauniems verslininkams, MVĮ intelektualinės nuosavybės teisių pagalbos tarnybomis arba klasteriais toliau įgyvendinami Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos veiksmai. Programa COSME iš esmės buvo sėkminga siekiant numatytų rezultatų. Šios programos pranašumas visų pirma susijęs su tuo, kad įgyvendinant programą naudojamosi tarpininkų paslaugomis. Įgyvendinant programą COSME remiamasi tuo, kad šie tarpininkai yra arti MVĮ, ir sudaromos palankesnės sąlygos susieti pagal programą COSME teikiamas paslaugas su šių tarpininkų nacionaliniu ir regionų lygmenimis teikiamomis paslaugomis.

Apskritai programa COSME vykdoma pakankamai efektyviai. Veiksmai įgyvendinami atsižvelgiant į metinėse darbo programose nustatytus konkrečius tikslus ir tvarkaraščius. Didžioji dauguma tarpininkų ir galutinių paramos gavėjų nurodė, kad jų dalyvavimo sąnaudų ir naudos santykis yra

geras. Tačiau dėl daugelio nedidelio masto veiksmų sumažėja EASME įgyvendinamos programos COSME išlaidų efektyvumas. Susiskaidymo klausimas bus išspręstas programos COSME metinėse darbo programose iki programavimo laikotarpio pabaigos, teikiant pirmenybę didesnio masto ir strateginiams veiksams, kuriais įgyvendinami Komisijos politikos prioritetai, kartu išsaugant nedidelį mažesnių bandomųjų veiksmų skaičių, siekiant ir toliau užtikrinti programos lankstumą.

Programą COSME įgyvendina Komisija, EASME ir EIF. Todėl kyla sunkumų efektyviai koordinuojant ir valdant programą. Vis dėlto su nefinansiniais veiksmais susijusių duomenų valdymo kokybė turi būti gerinama, kad būtų gauti išsamūs duomenys apie programos veiklą, veiklos rezultatus ir paramos gavėjus.

Nėra didelio dubliavimosi su kitomis ES, nacionalinėmis ar regioninėmis programomis, tačiau užtikrinant geresnį koordinavimą su nacionaliniais ir regioniniais veiksmais būtų galima toliau didinti suderinamumą. Geresnis duomenų tvarkymas ir lengvesnė prieiga prie stebėsenos duomenų šalies ir (arba) regionų lygmeniu leis valstybėms narėms teikti ataskaitas dėl dubliavimosi ir didinti sąveiką.

Įgyvendinant programą COSME sukuriama tinkama Europos pridėtinė vertė. Europos aspektas yra labai reikšmingas programos COSME veiksmų kūrimo pagrindas. Kai kuriais atvejais programos COSME veiksmai ne tik papildė, bet ir padėjo stiprinti nacionalines, regionines ir vietos lygmens priemones.

Paskutinis, bet ne mažiau svarbus dalykas – laikotarpio vidurio vertinimas bus panaudotas rengiant galutinį programos COSME vertinimą, kuriuo taip pat bus remiamasi rengiant išsamias pirmąsias laikotarpio po 2020 m. darbo programas. Remiantis preliminariais tarpinio vertinimo rezultatais, rengiami bendrosios rinkos ir ES investicijų programų poveikio vertinimai kitai 2021–2027 m. daugiametei finansinei programai.